

Kielikoulutuspolitiikasta päätetään monissa paikoissa

Julkaistu 30. syyskuuta 2010. Kirjoittanut Taina Saarinen.

Kielikoulutuspolitiikka kuulostaa etäiseltä ja juhlalliselta, ikään kuin se olisi irrallaan ihmisten elämästä ja pelkkiä poliitikkojen ja ministeriöiden päätöksiä. Osittain tämä onkin tietysti totta. Kielikoulutuksesta päätetään kuitenkin hyvin monissa tilanteissa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Myös jokainen yksilö, kuten kielenopettaja neuvoessaan oppilasta kielivalinnoissa tai lapsensa äidinkielen maistraattiin ilmoittava vanhempi, vaikuttaa toiminnallaan kielikoulutuspolitiikkaan. Toisin sanoen kielikoulutuspolitiikka luo käytänteitä, ja nämä käytänteet taas vuorostaan politiikkaa.

Suomessa koulutuspolitiikka on ollut hyvinkin keskusjohtoista. Kuitenkin jo 1980-luvulta alkaen koulutuspoliittista päätöksentekoa on hajautettu monella tavalla. Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa koulutuspolitiikan koordinoinnista, kunnat ovat saaneet enemmän päätäntävaltaa, koulut ja rehtorit voivat aiempaa itsenäisemmin päättää opetustarjonnastaan, ja yksittäiset oppilaat ja heidän vanhempansa voivat aiempaa joustavammin valita sekä koulun että oppiaineet.

Kielikoulutus ei kuitenkaan liity pelkästään koulutuspolitiikkaan. Monet kielikoulutukseen liittyvät kysymykset ponnistavat muilta yhteiskunnan sektoreilta. Lisääntynyt maahanmuutto on tehnyt esimerkiksi sisäasiainministeriöstä sekä työ- ja elinkeinoministeriöstä kielikoulutuspoliittisia toimijoita, kun ne kehittävät maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta. Työyhteisöissä sisäinen ja ulkoinen viestintä eri kielillä kasvaa, mikä heijastaa kielikoulutuksen tarpeita rekrytointiin ja henkilöstökoulutukseen. Mediat monikielistyvät, kun perinteisten kansallisten viestinten rinnalle nousee entistä voimakkaammin valtioiden rajat ylittäviä sähköisiä medioita. Talouselämän argumenteilla kielikoulutusta voidaan sekä puolustaa ("talouselämä tarvitsee kielitaitoisia ihmisiä") että vastustaa ("kieltenopetus on kallista").

Kansainvälisestä näkökulmasta kielikoulutuksen toimijoita on myös useita. Eurooppalaisella tasolla tavoite on, että jokainen osaisi äidinkieltänsä lisäksi vähintään kahta itselleen vierasta kieltä. Yhtä lailla kansainvälisiä kielikoulutuksen tavoitteita asettavat erilaiset kansainväliset järjestöt, jotka määrittelevät, mitä kieliä yhteisissä toiminnoissa käytetään. Esimerkiksi europarlamentaarit voivat käyttää toiminnassaan EU:n virallisia kieliä, jolloin tarvittaessa käytetään tulkkausta. Kansainvälisessä lentoliikenteessä ei puolestaan ole käytännössä mahdollista hoitaa kaikkien koneiden ja lennonjohdon välistä keskustelua kunkin lentäjän tai lennonjohtajan omalla kielellä!

Kielikoulutukselle kaikki tämä asettaa erilaisia paineita ja haasteita. Kenen tavoitteita kielikoulutuksen pitäisi ensisijaisesti toteuttaa: yksilön, paikallisten työyhteisöjen, kansallisen politiikan vai kansainvälisen yhteistyön? Kaikilla näillä on sanansa sanottavana kielikoulutuksessa. Kielikoulutuksen kehittämisen suurin haaste onkin saada alan eri toimijat yhteen, hakemaan yhteisiä käsityksiä kielikoulutuksesta.

Tähän artikkeliin liittyvät asiasanat:
kielikoulutuspolitiikka